

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Cautela Confessarii Pro Foro Sacramentali Occasione
Decretorum S. M. Alex. VII. Innoc. XI. Et Alexandri VIII. ...**

Matthaeucci, Augustín

Francofurti Ad Moenum, 1711

Cap. XVI. Juramentum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40684

tio ad justificationem, est actus innixus divinæ revelationi, proponens voluntati objectum, circa quod debet ipsa supernaturaliter operari, seu conducens ad excitandam voluntatem ad reliquos actus supernaturales, disponentes ad justificationem, timorem scilicet, spem, dolorem de peccatis, & amorem Dei, &c. cujuscumque est actus, quo creditur: Deum esse justissimum, misericordem, infinitè bonum, & Christum omnes redemisse satisfecisse pro nobis, ac meruisse gratiam, & gloriam omnibus sufficienter, quia Deus summè verax revelavit Ecclesie Catholicae, & hæc nobis proponit id esse à Deo revelatum.

An autem sola revelatio divina, an etiam veracitas Dei, vel hæc sola sit motivum formale fidei? Est questio inter Theologos; Confessario sufficit scire, quòd fides, quæ est dispositio ad justificationem, debet inniti divinæ veracitati revelanti, vel revelationi: ut motivo formali credendi, & propositioni Ecclesie, ut conditioni, sine qua non crederetur.

§. Et si quaeratur, quid sit divina revelatio?

Resp. Est locutio Dei, vel signum, quo significat se habere talem, vel talem conceptum de tali re: nec semper eodem modo id significat, juxta illud ad Hebr. I. Multifariam, multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, novissimè diebus istis locutus est nobis in filiis, super quo consulat Theologos in tract. de fide.

CAPUT XVI.

Prop. XXIV. & XXV. ab Immo. XI. &c.
Juramentum.

1. PROP. 24. Vocare Deum in testimonium mendacii levis, non est tanta ir-reverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

PROP. 25. Cum causa licita est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

Graves, & multe excitantur à summis difficultates circa naturam juramenti; ex quibus aliquas, & fortasse magis in praxi communes pro promissa Confessarii instructione, sequentibus aperio.

2. Quaritur, quid, & quotuplex sit juramentum?

Resp. Juramentum ex D. Thom. 2. 2. qu. 89. art. 1. est invocatio divini testimonii, in confirmationem alicujus rei, ut, dicti, vel facti, vel promissionis: & ideo jurare est libere Deum in testem adducere ad confirmandam veritatem propositionis, quam quis profert. Quòd inventum est ad confirmandam veritatem, quantum fieri potest, testimonio firmissimo, & infallibili, cujuscumque solius Dei est: dicitur juramentum ex D. Thom. ibidem, quatenus jure introductum est, ut, quòd sic confirmatur, habeatur pro verò; & propterea dixit Apostolus ad Hebr. 6. omnis controversia finis (inter homines) est juramentum.

Si divinum testimonium adducatur in confirmationem alicujus rei presentis, vel præterite; ut, per Deum Petrus currit: per Deum fui ad gymnasium: jura-

juramentum dicitur *assertorium*; per quod intenditur tantum, ut fides adhibeatur suis dictis. Si verò adducatur in confirmationem alicujus rei in futurum faciendæ: ut, *per Deum tibi mense futuro dabo decem*: per Deum te in matrimonium ducam: juramentum est *promissorium*: & hic ultèrius intendit quis se alteri obstringere ad aliquid. Si adducatur in confirmationem voluntatis, qua quis se obligat ad dandam alicui pœnam: ut, *per Deum te occidam, nisi feceris hoc*; juramentum est *comminatorium*. Et *execratorium*, eùm adducitur Deus, non, ut purus testis, sed, ut testis vindicans falsitatem, in casu, quod sit falsum illud, quod quis asserit; ut, *Deus me occidat, si hoc est falsum*: *Deus me non adjuvet, si cras non venero*. Hoc juramentum per DD. fit, etiam invocando creaturas, in quibus elucet justitia Dei, ut ab illis pœniatur in casu falsitatis illius, quod asseritur: ut, *Damon me portet*; *pestis me absumat*, &c. si res non ita sit.

Juramentum promissorium dividitur in *dolosum*, *incautum*, & *coactum*: *dolosum* est, quod ab aliquo fit cum animo non faciendi, quod promittit *inramento*, nec ad illud se obligandi. *Incautum*, quo quis jurat aliquid facere, quod non potest licitè jurare, ut, si juret adulterare, occidere, &c. juramentum enim non est vinculum iniquitatis. *Coactum* autem est, ad quod aliquis vi, vel metu cogitur. Præterea datur juramentum *calumnia*, quod à litigatoribus præstari solet: & est id, quo quis jurat, quod non per calumniam litem suscipiat. Et juramentum *solemnè*, quod fit coram Judice, de quo DD.

3. Quæritur, quanam sint conditiones comites juramenti, quibus concurrentibus jurare sit licitum?

Resp. *Veritas, justitia, & judicium*, ex illo Jeremia 4 *jurabis: vivit Dominus in veritate, & in judicio, & in justitia*. Requiritur *veritas*, ne quid falsi juretur, aliàs foret perjurium; nam juramentum in confirmationem falsiperjurium est; idè, ut sit verum, debet conformari cum intellectu jurantis. *Per veritatem* intelligitur, quod jurans arbitretur, & existimet esse verum, quod juramento asserit; seù, quòd res talis sit in mente jurantis, qualis affirmatur per verba, v. g. *juro: per Deum Petrus est domi*: debeo in mente, ut certum habere, quòd revera sit domi, vel prudenter existimare, quòd sit domi, si verò casu domi non sit, & ego firmiter ex errore inculpabili teneam esse, juramentum est formaliter verum, licèt non materialiter: nam, sicut tunc non mentior, nec aliud ore profero, & aliud in mente habeo: sic, nec Deum in testem falsi adduco; è contra verò: si Petrus domi, & ego teneam non esse: si juro esse, sum formaliter perjurus; nam tunc deest veritas ad juramentum requisita, & sic adduco Deum in confirmationem falsi; quæ deest quoque, quando quis jurat tamquam certum, cum ipse sit dubius, quia revera mentitur, cum asserat, ut certam rem, de qua est dubius.

Item, dum juro me daturum Petro centum, vel me facturum Clericum, debeo prudenter existimare me posse illa dare, ac esse mihi possibile Clericatum assumere: & insuper habere intentionem jurandi, me obligandi, & adimplendi, seù

faciendi, quod juramento promitto; quæ dicitur veritas dicti, necessaria etiam in promissorio, quæ assertorium est.

Per *justitiam* intelligitur, quod res, quæ juramento confirmatur, non sit contra aliam virtutem; seu in eo consistit, quod juramento non promittatur aliquid, quod sit iniquum, & illicitum: unde, si juro me facturum aliquid, quod sit peccatum mortale, pecco. Quæ conditio pertinet ad juramentum promissorium, cuius *justitia* exigitur, ut res, quæ promittitur, non sit illicita.

Per *judiciam* verò intelligitur, quod adhibeatur diligentia, ut cognoscatur, an hic, & nunc sit jurandum; Nam, qui in rebus faciendis talem diligentiam adhibent, dicuntur procedere cum iudicio; & idè iudicium juramenti in hoc fiat, ut non juretur, nisi ad sit aliqua necessitas, vel utilitas ad jurandum.

4. Sed quæritur, *an defectus iudicii in juramento, vel jurare sine causa, & necessitate sit mortale?*

Resp. Per se non est mortale, sed solùm veniale, quia levis irreverentia Deo irrogatur ex eo, quod ejus nomen sine utilitate, & necessitate invocetur. *Campion. p. 2. cap. 35. num. 3.*

5. Sed quid, *si desit iudicium, seu non adhibeatur diligentia ad videndum, an sit verum, & iustum, quod juratur?*

Resp. Est mortale ob periculum jurandi fallum, & iniquum, etiam si contingeret, quod esset verum id, de quo juratur, quia per accidens esset, quod esset verum, & licitum.

6. Quæritur, *an in juramento assertorio deur parvitas materia, seu, an advertenter jurare falsum in re levi, ex-*

cuset à mortali: interrogor, an viderim Petrum currere, quem vidi, sed cum juramento nego: per Deum non vidi: requirit à me aliquis pusillum tabaci, quem habeo, & ego id nego: per Deum non habeo.

Resp. Negativè; nam semper est mortale; patet ex decret. Innoc. vocare enim Deum in testem falsi, etiam causa joci, est gravissima ejus injuria, quia est summa veritas, cui infinitè falsitas repugnat; & idè sic jurans est per jurs propter defectum veritatis; etenim perjurium stricte sumptum est jurare contra mentem, hic autem contra mentem jurat; nam in mente habet se habere Tabacum, & ore id cum juramento negat.

7. Sed quæritur, *an in juramento promissorio in re levi à mortali parvitas materia excuset, ut, si jurem me daturum Petro acum, & non intendam dare?*

Resp. Etiam in juramento promissorio ex dictis, est necessaria veritas dicti, hoc est, intentio jurandi, animo se obligandi, & adimplendi, quod quis promittit; idè, si juratum dare, debet, dum jurat, habere similes intentiones, alias mentitur, & Deum vocat in testem falsi.

8. Sed quæritur, *an teneatur postea acum dare, adeò ut si non det, peccet mortaliter, & perjurus sit?*

Resp. Sententia aliquorum est; quod si, dum jurat dare, habet intentionem jurandi, se obligandi, & animum exequendi, quamvis postea, mutata voluntate, non det, peccet venialiter propter parvitatem materia; cum non videatur Deo gravis irreverentia irrogari. Quæ sententia non placet, Cajetano, Poncio, Quilici, & aliis. Cum quibus sentimus. *Falsi.*

Falsitas alterius sententiæ patet; nam in iuramento promissorio duplex veritas reperitur, una dicti, & intentionis; ut quis nimirum, dum iurat, verum dicat, hoc est, habeat intentionem iurandi, promittendi, & animum exequendi, quod promittit; alia facti, & executionis, ut tempore suo impleat, quod iuramento promissit: per istam distinguitur ab assertorio; nam assertorium obligat solum ad dicendum verum, promissorium autem, etiam ad faciendum postea, quod promittitur. Unde, si a cum non det, mortaliter peccat contra secundam veritatem iuramenti; videtur enim gravis irreverentia non facere id, ad quod faciendam adductus est Deus in testem, & fidei iuramentum. Tum quia, iurans assertorie, quod Petrus dormit, peccat mortaliter, si verum non sit, quamvis sit res parvi momenti, quod Petrus dormiat, vel non, quia adducit Deum in testimonium falsi: ergo promittens facere rem parvi momenti, mortaliter peccat si non fecerit, quia adducit Deum in testem, quod sit facturus talem rem.

9. Dices, esse discrimen inter iuramentum assertorium, & promissorium, quod iurans assertorie falsum, mentiatur, & perjuret perjurio proprie dicto, non implet autem iuramentum promissorium non mentiatur, nec perjuret, sed solum sit infidelis?

Resp. Etiam si totum concedatur, non sequitur eum non peccare mortaliter; nam, sicut adducens Deum in testimonium falsi, peccat mortaliter, sic dans ipsum pro fidei iustore adimplendi promissum, debet mortaliter peccare, si non impleat, quia gerit Deo gravem irreve-

rentiam facit (licet non tam gravem, quam perjurando, & peccat contra secundam veritatem iuramenti; potestque dici per iurum, non in sensu proprio, & quatenus iuret contra mentem, sed solum quatenus perjurium capitur pro animo non implendi, quod iuravit, cum deberet implere; seu, pro defectu non adimplendi suo tempore, quod iuravit quis se facturum.

10. Dices, ergo sequitur, quod iurans recitare unum Ave peccet mortaliter, si non recitet?

Resp. Affirmative; nam, cum res promissa, licet parva in se, sit tota materia iuramenti, si omittatur, deficit tota veritas secunda iuramenti, & gravem facit Nomini divino irreverentiam, cum vocet in testem, se Ave recitare, & postea non recitet: dixi licet parva in se, quia ut subest iuramento, est assumpta, ut quoddam totum.

11. Sed quid, si iures Rosarium dicere, & unicum Ave omittas?

Resp. Si non intendis recitare Rosarium integrè omnino, tunc mortaliter non peccas, omittens, quod respectu integri Rosarii, est materia parva. Vid. Cajetan. ad loc. cit. D. Thom. art. 7. Quilici confess. manud. qu. 15. art. 2. nu. 4. Ponticium disp. 60. q. 5. num. 55.

12. Queritur, an iurans sine intentione iurandi, seu invocandi divinum testimonium in confirmationem rei, quæ assertur, peccet mortaliter?

Resp. Affirmative, juxta decret. Innoc. damnantis 25. prop. nam tunc mentitur, cum in mente habeat aliud, quam hic, & nunc verba significant. Nota: cum dicis, per Deum eras tibi tabo centum, tria-
(Y y) 3 hac

hæc verba significare. 1. Te invocare divinum Nomen in confirmationem tuæ promissionis. 2. Te habere animum promittendi & te obligandi, & 3. Te habere animum exequendi. Sicut igitur, si dum juras dare, non habeas animum jurandi, te obligandi, & intentionem exequendi, mentiris, & vocas Deum in testem mendacii, ex quo verba hæc, & nunc significant te habere talem animum: ita, dum juras: *per Deum dabo centum*, sine intentione adducendi divinum testimonium in confirmationem veritatis, mentiris, quia habes in mente aliud, quam hæc, & nunc verba significant; cum significant te adducere divinum testimonium in confirmationem propositionis, quam proferas, & aliud intendis.

13. Sed quaeritur, *requiritur ne, quod habeam expressè hanc intentionem, volo jurare; seu invocare Deum in testimonium meæ promissionis?*

Resp. Crediderim sufficere, quod voluntariè proferas illa verba juratoria, quæ ex se significant, quod Deus invocetur in testimonium promissionis, vel dicti; nam, cum hæc verba: *per Deum Petrus est domi*, sint de se significativa, quod invocetur Deus in testimonium, quod Petrus sit domi; certè qui talia proferat, jurat: & perjurat, si, cum id dicit, putet ipsum non esse domi; audientes enim illa verba, intelligunt ipsum jurare, & habere intentionem jurandi. Fagnan. in 5. ad cap. falsidicus de crimine falsi nu. 120. Et de la Cruz direct. cons. de juram. conc. 1. dixit ut quis verè juret, non est necesse, ut velit sic explicitè Deum in testem per juramentum adducere, sed sat est, ut intendat facere, quod alii faciunt, quando

jurant; aliàs plures possent se excusare ab implemento juramentorum; nam possent dicere, se ignorasse per juramentum adduci Deum in testem; ex quo plura absurda orirentur in humana societate, & divinum testimonium contemneretur.

14. Quaeritur, *quid agendum Confessario cum habente consuetudinem jurandi?*

Resp. De hoc vide infra cap. 37.

15. Quaeritur, *an mortaliter peccent nobiles, & Aulici, qui, dum simul ambulaturi, procedunt, jurans se non ituros ad dexteram, non seffuros primo loco: per Deum non ibo; & per Deum non ledebo; & postea vultu aulicissimo, & invitatione dexteram, & primum locum accipiunt?*

Resp. Si, dum jurant non habent intentionem jurandi, & se obligandi ad non capiendum primum locum, mortaliter peccant, ex defectu veritatis juramenti; si verò habent intentionem jurandi, sed non animum se ad id obligandi, pariè mortaliter delinquant, ut notant Gabriel. & Sum. Leand. *ver. condit. juramen. num. 105.* ex eo, quod adducant Deum in testem falsi, & fidei iustorem promissionis non intencæ; quod id mihi certum videtur: quia dum jurant, non modò vocant Deum in testimonium se habere voluntatem non accipiendi dexteram, sed etiam illam non capiendi: quare, dum postea eam accipiunt, faciunt contra veritatem facti, & executionis juramenti. Nec obstat, quod sit res levis: quia semper deest veritas executionis juramenti; & quo ad hanc Deus in testem falsi vocatur.

Nec est dicendum juramentum esse virtua-

virtualiter conditionatum, quod scilicet non sint acceptari, nisi pars inflet, vel ipsa primum locum recuset. Nam hæc conditio non videtur rationalis, & sufficiens ad non implendum juramentum; aliàs quavis juramenti obligatio posset eludi.

Non negamus in juramento promissio, licet absolute facta, aliquas tacitas conditiones contineri. 1. Si potero, & quidem licite, ex cap. querelam de jurejurando.

16. Sed quid, si una pars sit possibilis, & alia impossibilis, ut si promissisti dare centum, possis dare solum quinquaginta, an quoad totam summam subintelligatur ea conditio?

Resp. Negativè, sed teneris ad quinquaginta: nam utile per inutile non vitiat, si utile ab inutili separari possit, ut in casu ex regula 37. jur. in 6.

II. Conditio est; salvo jure, & auctoritate Superioris, si ob justam causam velis juramentum relaxare, vel dispensare, arg. ex cap. non est de voto: ubi non dicitur voti transgressor, qui, quod dedit, auctoritate Sedis Apostolicæ distulit adimplere.

III. Nisi is, in cujus gratiam, & utilitatem juramentum est factum, obligationem remittat.

IV. Si in eodem statu permanserit, sive notabiliter non mutetur: sumitur ex cap. veniens: cap. Brevi, ac cap. quemadmodum. de jurejurando.

17. Quæritur, an graviter peccent mercatores, dum jurant rem sibi tanti, vel tanti steterisse: gr. animum, vel vinum non esse mixtum: equum non esse vitiosum: rem venditam non esse antiquam &c. dum aliàs

affirmant, se non posse justum pretium ab emptoribus obtinere?

Resp. Affirmativè, si contra veritatem jurent, nam contra eam nulla ratio est jurandum. Sæpe similibus juramentis emptores decipiunt, & ut plurimum pretium exigunt ultra justum; propter quod ad restitutionem tenentur.

18. Quæritur, an mortaliter peccent filii, & uxores, quæ, ne cognoscantur sua muneri non satisfecisse, ad conservationem pacis domestica, & evitacionem rixæ, & ne a parentibus, ac maritis duris verbis tractentur, mendaciter cum juramento negant hoc, vel illud dixisse, fecisse, aut vidisse, ut; per Deum non vidi: illud feci &c.

Resp. Affirmativè, nam mentiuntur, & Deum invocant in testimonium mendacii. Unde totus debet esse Confessarius ad similes jurandi abusos tollendos, eis significando gravitatem perjurii. & quod, dum similia agunt, Deum graviter offendunt.

19. Quæritur, an obliget juramentum extortum vi, & metu, injustè à causa extrinseca illato, etiam cadente in virum constantem, ut, si quis ex metu mortis, juramento promittat latroni, volenti eum occidere, dare centum?

Resp. Affirmativè; habetur expressè cap. si verò, & cap. verum de jurejurando: & juramentum in casu ob reverentiam divini Nominis est implendum: nam res jurata non est illicita, & potest impleri sine peccato dantis, & recipiens potest non recipere; & si recipiat, contra justitiam ex sua malitia peccat: quemadmodum peccavit, quando illum coegit jurare.

20. Sed

20. Sed quid dicendum, si latro coegisset, ut etiam juraret ad non repetendum.

Resp. Tunc non posset repetere, sed deberet latronem Principi denunciare.

21. Sed quid, si etiam excepisset juramentum de non denunciando?

Resp. Juramentum esset illicitum, & ideo non servandum: ex cap. ad nostram il. 2. de juram. Et D. Thom. cit. artic. 7. ad 3. quia est contra justitiam publicam, & in damnum Reipublicæ.

22. Sed quid dicendum, de eo qui juravit solvere usuras. Vid. lib. I. cap. 31. num. 43. & infra cap. 24.

23. Quæritur, quot peccata committit, qui jurat peccare mortaliter, occidere, adulterare, &c.

Resp. Si non habet intentionem jurandi, nec implendi juramentum, peccat mortaliter peccato perjurii, quia deficit veritas juramenti; si vero habet intentionem jurandi, & implendi juramentum, tria mortalia committit: unum, gravis irreverentiæ in Deum adducendo ipsum in testimonium actus mortaliter illiciti: aliud, intendendo se obligare per juramentum ad peccatum mortaliter; & tertium, habendo intentionem peccandi mortaliter.

24. Sed dubitatur, an in casu juramentum obliget?

Resp. Negativè; nam juxta regul. 58. juris in 6. non est obligatorium contra bonos mores, præstitum juramentum: quia non est institutum, ut sit iniquitatis vinculum 22. quæst. 1. cap. inter cetera: absurdum enim est, quod quis obligetur ad peccandum.

25. Sed quid, si juramentum sit de

re indifferenti, nec bona, nec mala: ut, si jurem levare à terra festucam, ad molendinum, vel officinam alicujus non ascendere?

Resp. Si habuit intentiones requisitas ad veritatem juramenti, tenetur illud implere, quia justitia in juramento erigit, ut non sit de re illicita, sed res indifferentis non est illicita, ergo juramentum de re indifferenti obligat: nil enim mali est in adimplemento. Contraria sententia defenditur à Layman. lib. 4. tract. 3. cap. 6. num. 3. sed prima est tutior: nec est paritas de voto; quod cum esse debeat de meliori bono, de re indifferenti non obligat, ex dicendis lib. 3. cap. ult.

26. Quæritur, quot peccata committit Pater jurans se occisurum filium?

Resp. Si absque intentione juravit, est perjurus, & sacrilegus contra veritatem juramento debitam; si cum intentione, tria peccata committit: unum, quia violat justitiam juramenti, jurans se re illicita, (& in hoc patet peccat contra Religionem) secundum, quia violat justitiam commutativam intendens inferre mortem proximo: & tertium, quia violat pietatem; intendens inferre mortem filio: & tot numero peccata committit, quot sunt numero filii.

Adverte, quod, dum parentes jurant se castigaturos filios, possunt etiam eos non castigare, quia in tali jurata promissione implicitè continetur hæc conditio: nisi veniam rogerit: nisi se emendaverint &c. nec tunc peccant; modo, quando juraverunt, habuerint intentionem jurandi, & castigandi sub ea conditio.

ditione, arg. ex cap. pervenit il 2. de iur. iur.

27. Quæritur, an peccet mortaliter Princeps Christianus petens juramentum à Rege idololatra, parato jurare per falsos Deos?

Resp. Negativè, sic D. Thomas 2. 2. quæst. 98. art. 4. ad. 4. ex quo notetur; quod, dum ego, V. G. cum Petro debeo aliquod opus facere, quod prohibitum est, non mihi, sed Petro, peccabo, si absque urgenti necessitate, & spontè concurrat simul cum Petro ad tale opus, nam cooperabor peccato illius, & illum ad peccatum inducam. Si verò habeam necessitatem concurrendi cum ipso, tunc ego utor malo Petri in meum bonum, vel utilitatem Reipublicæ; modò: Rex idololatra, & Christianus debent pacem jurare: Christianus ab eo petit juramentum ad tuendum suum jus, & in bonum Christianæ Reipublicæ utitur jure suo, ac juramento malo idololatræ, sibi providet ad proprii negotii securitatem; neque intendit peccatum Idololatræ, seu venerationem Idoli, sed solum bonum publicum, & confirmationem pacti per verba externa. Sic Abram recepit juramentum à Labam Idololatra ad pacem suæ posteritatis. Genesis 31. Judex etiam ex officio (non persona privata) propter utilitatem Reipublicæ potest à reis paratis perjurare juramentum exigere, aliàs, nimis Republica perturbaretur: nam rei, ut se eximerent ab interrogationibus Judicis, fingerent se velle perjurare: & hinc quæ mala in Republica non forent?

28. Quæritur, accedit penitens, & se accusat: Pater sui captivus apud Tur. Matihaucci Cuncta Confess.

cas, juravi meo domino ad ipsum redire post sex menses, modò sextus currit, quid agendum mihi est?

Resp. Debes redire, ad id enim te obligat juramentum, & debes potius etiam mortem subire, quam illud non implere, propter quod es ad istud tempus dimissus. Idem dicitur de eo, qui juraret redire ad carcerem, etiam si esset morte afficiendus justè, aut injustè; nam si non jurasset redire, non fuisset ad tempus dimissus, & sic morte, si vè justè afficeretur.

29. Sed, nonne possem in primo casu petere relaxationem, & dispensationem?

Resp. Negativè, nam teneris vitare scandalum, quod oriretur in infidelibus de Christiana Religione.

30. Quæritur, penitens se accusat: Pater, juravi dare decem Francisco, sed dubitò, an habuerim intentionem me obligandi, vel exequendi: quæro, an tenear dare?

Resp. Affirmativè, teneris eligere tutiorem partem, & juramentum servare; nam in dubiis tutior pars est eligenda.

31. Sed quid dicendum si afferat: juravi me ducturum Bertam, sed postea fornicationem commisit: peto, an tenear eam ducere?

Resp. Negativè, ex cap. quemadmodum de iur. iur. nam de novo emergit aliquod impedimentum, ut ait D. Thomas cit. quæst. 89. art. 7. ad. 2. Penitens, non prævidit fornicationem feminae, cui juramento se obtinuit; & consequenter non se obligavit ad ducendam fornicariam; aliàs, si post juramentum fieret

(Lz)

fieret

fieret meretrix, deberet eam ducere, quod est falsum; prudenter enim præsumitur deobligari jurantes, quando supervenit aliquod impedimentum, quod stante, si à principio de ipso potuisset haberi notitia, non fuisset practicum juramentum.

32. Quæritur, penitens se accusat: Pater, juravi me non facturum Religiosum, ducturum uxorem, non erogaturum elem. synam notabilem, non daturum muto. & similia, quæro, an tenear ad juramentum servandum, & an peccaverim, quando juravi?

Resp. Idem D. Thomas cit. ad 2. his verbis, ait, si quis juret, se non facturum aliquod melius bonum, quod tamen facere non tenetur, peccat quidem jurando, in quantum ponit obicem Spiritui Sancto, qui est bonus propositus inspirator: non tamen peccat juramentum servando, sed multo melius facit, si non servat: unde in casu peccat contra justitiam juramenti, quia, est malum non sic in seculo vivere, & nubere &c. malum tamen est se firmare in proposito non eligendi bonum melius. Hinc regula generalis est, Quod juramenta incauta (quibus, quis jurat se non facturum, quod esset melius facere, licet non teneatur illud facere) non obligant: ratio est, quia sunt in præjudicium animæ, & non pertinet ad Dei reverentiam, ut fiat opus minus bonum, omnino meliore.

33. Dices, contra hoc videtur esse textus in cap. commissum de sponsalib. ubi Pontifex respondens dubio, quod quidam, præstito juramento, promisit mulieri se contracturum cum ipsa infra

biennium: & postea cum promissioni non let stare, sed transire ad Religionem, ant: tutius est ei, Religionem juramenti servata, prius contrahere, & postea ad Religionem ante consummationem copula migrare: ergo juramentum de contrahendo matrimonio obligat.

Resp. Pontifex dicit esse tutius, quia cum biennium esset in fine, poterat contrahere, quod, nec contraheret, nec intraret Religionem, & ideo responderet, tutius est, quod contrahat, & postea poterit ad Religionem transire; si autem non contrahat, & Religionem intrat, non peccat, nec juramentum infringit, sed in melius commutat, ut ibi Glot. in verb. tutius, & cap. pervenit. 2. de iurejurando; promissio enim videtur virtualiter conditionata: nisi melius in melius.

34. Quæritur, an firmans sua dicit hac formula: peccam, si non ita sit, ut dico: per salutem meam est verum: juret?

Resp. Affirmative, quia sensus est: Deus me interficiat, vel vita præter, si non est verum, quod dico; hic adducitur implicite Deus in testimonium proprii dicti: nam jurare, est adducere Deum in testem, vel explicitè, ut iuro per Deum: testor Deum: Deus sit mihi testis &c. vel implicite, cum iuras per creaturas; nam tunc non iuras adducendo eas in testimonium infallibilis veritatis, quia ipsæ infallibiles non sunt, sed iuras peccas, ut in eis representatur Deus; & sic implicite invocatur in eis Deus; pro quo.

Nota, quod quoties iuratur per creaturam, quæ aliquam insignem dignitatem

tem habet à Deo, & in qua excitatur, quodam modo peculiariter in nobis memoria Dei, vel ejus attributorum, tunc est relatio ad Deum, & est verum juramentum: ut, si jures: *per Evangelium; per fidem Christi; per Beatos; per Sacramenta; per Sanctissimam Virginem; per Sanctam Crucem, per fidem Catholicam &c.* nam juras per res, in quibus Deus, ejusque Sanctitas elucet, & specialiter in Deum referuntur; Ad quod reducitur, si creaturis addas Deum: ut *per ignem Dei &c.* ipsa enim explicita nominatio Dei, ipsum invocari probat.

35. Sed quid de eo, qui hac usitur: Deum me asportet, si non est verum?

Resp. Jurat, quia implicite invocatur Deus, ut sit vindex falsitatis, & falsitatem castiget, exercendo per eum suam justitiam: sicut etiam juramentum est dicere *per salutem meam;* nam sensus est; *Deum me salute privet, si non est verum;* & ideo implicite, & inconfuse Deus invocatur: quemadmodum credo juramentum esse: *per animam meam,* quia censetur, quod quis velit specialiter obligare Deo animam suam, ut ipsam damnet, si non est verum.

36. Sed quid, si dicat: in mea conscientia: in fide boni viri, ita est?

Resp. Non jurat, quia sensus est: loquor, ut decet bonum virum, seu juro in mea conscientia, id est, loquor, quod scio esse conforme meae conscientiae, & cognitioni.

37. Sed quid, si dicat: juro: ita est?

Resp. Crediderim jurare, nam audientes id intelligunt,

38. Sed quid, si dicat: vivit Deus:

Deus est veritas: coram Deo loquor; Deus fect?

Resp. Si hac sumantur invocative, utpote invocando divinam praesentiam, scientiam, & veritatem in testimonium asserti, jurat; non vero, si sumantur enunciative, & per modum narrationis: ut, *Deus scit, Deus videt, quod non mentior: ego loquor coram Deo, seu Deum pra oculis habeo ad non mentendum;* quando autem uno, vel altero modo sumantur à circumstantiis colligitur; & particulariter, quod sumantur invocative, cum exigitur juramentum.

39. Sed quid, si dicat, hoc est tam verum, quam Deus, quam Evangelium.

Resp. Si credat, quod veritas sui dicti sit tanta, quanta est veritas Dei, & Evangelii, est haereticus: si vero interne id non credat, & ore proferat, est blasphemus haereticus. Quod si intendat confirmare suam veritatem veritate divina, nimirum, quod ita suo modo, & in linea finita veritatis, sit verum, quod asserit, sicut in linea infinita veritatis, Deus est verus, jurare non est dubium; sed à simili modo loquendi abstinendum omnino est.

40. Sed quid de jurante: nego Deum, nisi hoc, vel illud fecero: nisi vindictam sumam de meo inimico &c.

Resp. Triplex peccatum committit; unum, contra justitiam, dum vult proximo malum inferre; vel contra eam virtutem, cui malum propositum opponitur. Secundum, contra reverentiam Deo debitam, dum vocat in testimonium sui iniqui propositi. Tertium blasphemiam,

(Zz) 2

miæ, qua divinam bonitatem vilipendit; & Dei existentiam, & fidem de ipso vult, quasi pendere ab executione mali propositi; & insuper peccato scandali, dum dat occasionem audientibus, ut concipiant eum vilipendere, ac Deum contemnere.

41. *Quæritur, quinam possint relaxare juramenta?*

Resp. I. Juramentum factum in favorem tertii, ab isto potest relaxari. II. illud factum in Dei gloriam, potest quilibet commutare in rem evidentem meliorem: sic, qui juravit dare Ecclesiæ calicem æneum, satisfacit tradendo argenteum, & per se junium in pane, & aqua satisficit juramento de jejunando absolute, *V.l. 3. c. ult.*

42. *Quæritur: an reus interrogatus ab Judice teneatur veritatem fateri, & jurare, si Judex juramentum exigat?*

Resp. Responsio habetur ex D. Thoma 2. 2. *quest. 69. art. 1.* in corpore. Ubi: Quicumque facit contra debitum justitiæ, mortaliter peccat. Pertinet autem ad debitum justitiæ, quod aliquis obediat Superiori, in iis, ad quæ jus Prælationis se extendit. Judex autem est Superior respectu ejus, qui judicatur; & ideo accusatus tenetur Judici veritatem exponere, quam ab eo secundum formam juris exigit; & ideo, si confiteri noluerit veritatem, quam dicere tenetur, vel, si eam, mendaciter negaverit, mortaliter peccat.

Si verò Judex hoc exquirat, quod non potest secundum ordinem juris, non tenetur accusatus respondere; sed potest, vel per appellationem, vel ali-

ter licite subterfugere; mandatum autem dicere non licet. *Et ad tertium habet:* qui mentitur in judicio, ut le a morte liberet, non solum facit contra dilectionem Dei cuius est iudicium, & contra dilectionem proximi, ex parte Judicis, cui debitum negat, sed etiam ex parte accusatoris, qui punitur, si in probatione deficiat.

43. *Sed petitur, quando Judex censeatur interrogare secundum formam juris?*

Resp. *Idem S. D. ibidem art. 1.* in corpore, ait: dicendum, quòd aliud est veritatem tacere, aliud est falsitatem proponere, quorum primum in aliquo casu licet. Non enim aliquis tenetur omnem veritatem confiteri, sed illam solam, quam ab eo potest, & debet requirere Judex secundum ordinem juris: puta, cum præcessit infamia super aliquo crimine: vel aliqua expressa indicia apparuerint: vel etiam, quum, præcessit probatio semiplena. Falsitatem autem proponere in nullo casu licet. *Ex his Confessarius discurret.*

44. *Quæritur, an juramentum factum per errorem, ignorantiam nimirum, non causatam fraude alterius; aut per dolum, hoc est ignorantiam fraude alterius causatam obliget?*

Resp. Negativè: ratio est, quia sic jurans, non jurat absolute se facturum, sed ex hypothesi, quod ita sit res, sicut ex errore, aut dolo concipit ipsam esse, ergo, cum ita non sit, non ponitur conditio; & sic non tenetur adimplere; nec peccat jurando, si ceteræ conditiones habeat.

habeantur ad rectè jurandum requisita. Hinc fit, quòd dum juras dare elemosynam Petro, quem credis pauperem, non teneris implere, dum reperis esse divitem, & non egere; quia præcisâ ignorantia non te obligasset. Ita vinculo juramenti non ligantur, qui vi, fraude, vel dolo inducuntur jurare: nam dolus, & fraus sunt causa promissionis, quibus præcisâ, nec promississent, nec juramento promissionem confirmassent. Deducitur ex cap. Cum contingat de jure jurand. Ubi deciditur servanda esse juramenta, sine vi, & dolo spontè præstita, cum in alterius præjudicium non redundant, nec observata vergunt in dispendium salutis aeternæ. Ergo à contrario sensu inferitur: quod juramenta vi, & dolo extorta, & non spontè præstita non ligant; quia, cessantibus hujusmodi circumstantiis, præstita non fuissent. Natal. Alex. Theolog. dogmat. t. 2. lib. 4. cap. 1. art. 3. regul. 10. Cæterum istis etiam in casibus tutius est, si petatur absolutio, ut docent plures DD. cum S. Anthonino p. 2. tit. 10. cap. 6. Nam juramentum, etiam dolo extortum, decet religiosas mentes habere, ut probat exemplum Josue, & Prineipum Israël. Josue 9. qui circumventi dolo Gabaonitarum pacem ipsis, & incolumitatem jurarunt: quam, etiam comperto dolo, servarunt propter religionem juramenti, volentes ex reverentia erga Deum verificare ea, quæ per nomen ejus promiserunt, ut per Gonzalez in 2. tit. 24. cap. 6. n. 3.

45. Quæritur, An detur obligatio aliquando jurandi, adeo ut quis peccet, nisi juret?

Resp. Per se hæc obligatio non datur;

potest tamen per accidens quis ad jurandum obligari, ut, cum sine juramento non potest servari charitas. Ideò tenemur jurare, ubi vel lex, vel præceptum superioris ad id obligant; aut cum agitur de salvando innocente; tunc enim ratio naturalis dicitur esse jurandum, & proximo innocenti succurrendum.

Per illud autem Christi Matth. 5. Ego autem dico vobis non jurare omnino. Christus non damnat absolute juramentum, sed reprobatur Judæorum abusum, qui putarunt, nihil esse in juramento cavendum præter mendacium; & propterea in rebus levissimis, & absque necessitate sæpissime jurabant, & ab aliis juramenta exigebant. Hujusmodi abusus à Christo improbatur; instrumurque ab juramento abstinendum, nisi gravis necessitas nos jurare compellat. Atque ita cum de rebus levibus agitur, & in familiaribus colloquiis non est adhibendum. Cum enim juramentum institutum sit in subsidium, & remedium infirmitatis audientis (qui aliàs non crederet, verum esse, quod audit, nisi testimonio Dei confirmaretur) non est eligendum, nisi in rebus gravis necessitatis; aliàs gravis irreverentia irrogatur Deo, adducendo ipsius auctoritatem in rebus nullius momenti: est utique juramentum per se bonum, sed de genere eorum bonorum eligendorum posita aliqua necessitate, ut per D. Thom. 2. 2. quæst. 89. art. 5.

46. Quinimmo ex ea facilitate jurandi oritur periculum, ut quis in perjurium labatur: ut optimè Augustinus de mendac. cap. 15. ibi: & sic ostendit, quomodo accipendum esset, quod dictum est:

(Lz) 3 dico

dico vobis non jurare omnino: ne scilicet jurando ad facilitatem jurandi veniatur, ex facilitate ad consuetudinem; atque ita ex consuetudine in perjurium decilatur.

47. At petitur. In quo consistat irreverentia, qua Deo per perjurium irrogatur?

Resp. In hoc, quod vocans Deum in testimonium rei factæ, aut concipit Deum non esse infinite sapientem, & ignorare veritatem dictæ rei, aut putat non esse summè bonum, sed posse, & velle sua suprema, & infallibili auctoritate confirmare, & approbare rem illam falsam. In quo sanè Deo maxima injuria tribuitur, ut est evidens. Legatur Vanni tom. 2. in Catechismo in practica struct. 44.

48. Queritur, An possit Christianus recipere juramentum ab Idololatra, qui per falsos Deos juraturus est?

Resp. Per se non potest, bene verò per accidens, ut si publica pax, vel contractus magni momenti alias firmari non possit; tunc enim justæ, & necessariæ causæ occurrunt ad bonum Christianæ Reipublicæ, propter quas licet ab Idololatra juramentum recipere, & exigere, exemplo Jacob Genes. 31. num. 54. qui ad securitatem, & pacem suæ posteritatis juramentum recepit à Laban Idololatra per Deum Nachor, falsum Deum. Consideratur enim, quod juramentum malum non est, & bene, hoc est per Deum verum etiam ab eo fieri potest. Nec invidetur ad crimen, quia non compellitur ad jurandum per falsos Deos, sed ad jurandum simpliciter. Nec intenditur peccatum Idololatriæ, aut veneratio Idoli, sed solum bonum publicum, & pro-

ptii negotii securitas, ac confirmatio. Neque item datur occasio pejerandi, quia sic jurare paratus est. Sicut non subministrat occasionem peccandi usurario, qui, ut suum pignus recipiat, solvit usuras; nec latroni, qui coactus pecunias proprias tradit; de quo D. Augustinus Epist. 43. (aliàs 154.) ad Publicolam cap. 1. ibi. Qui vitur fide illius, quem constat jurare per Deos falsos, & vitur non ad malum, sed ad licitum, & bonum, non peccato ejus se sociat, quo per Demoniam juravit, sed bono patre ejus, quo fidem servavit. Vid. allegat Natalis reg. 14.

49. Dices. Non licet juramentum exigere ab eo, quem pejeraturum esse novimus: ergo nec ab eo, qui per falsos Deos est juraturus.

Resp. Negando consequentiam; delictum est, quia cum justa causa exigatur juramentum ab eo, qui per falsos Deos est juraturus, habetur finis juramenti, hoc est confirmatio veritatis. Cum autem juramentum ab eo exigatur, quem quis novit esse pejeraturum, nec ille finis, neque aliquod aliud bonum inde est expedandum; per D. Thom. cit. art. 4. ad 4.

50. Consideret Confessarius obligationem juramenti promissorii posse pluribus modis tolli.

I. Impediendo illam ab initio, juxta text. Trid. cap. 16. sess. 25. de regul. ubi statuitur, quod nulla sit renunciatio, aut obligatio, etiam juramento firmata, facta ante duos menses professioni proximis.

51. II. Mutatione materiæ finitur obligatio juramenti, si eventus reddat rei juratæ implementum impossibile: Juramentum

mentum enim intelligitur, rebus sic stan-
tibus, *cap. Quemadmodum d. rit.* Idem-
que procedit, si res jurata reddatur illi-
cita, *cap. Quanto allegat. tit.* quia venit
obligatio ad casum, a quo incipere non
poterat.

§ 2. III. Condonatione etiam, cessat
obligatio juramenti, hoc est, remissione
facta ab eo, in cujus favorem, & gratiam
præstitum est, *cap. Præterea de sponsa-
lib.* in omni enim conditione jurata inest
conditio, si is, in cujus favorem præsti-
tum est, voluerit juramentum servare *l.
fin. ff. qui, & a quibus.* Nam de juramen-
to dicitur, quod sapit naturam actus,
qui adheret; per quod significatur, quod
cum juramentum ad jungitur actus, qui ex
ratione contra actus obligationem produ-
cit, obligatio juramenti regulatur per
obligationem, & juxta modum illius,
adeo ut, ea cessante, cesset obligatio ju-
ramenti. Siquidem eo casu adducitur ju-
ramentum in confirmationem illius
actus. Quare, si in promissione subin-
telligantur aliqua conditiones, etiam in
juramento illæ tacite veniunt: & sicut ca-
su, quo ille, cui promissio est facta, nolit
sibi promissionem impleri, cessat obliga-
tio promissionis, ita cessat obligatio ju-
ramenti, per D. Thom. *cit. quæst. 89. art.
20.* & Gonzalez *cit. cap. 21. cap. 28. nu. 11.*
Ubi *cap. 1. sub nu. 8.* notavit, quod ubi
principaliter utilitas partis vertitur, Deo
non est, quaesita obligatio; sed tantum
est vocatus in testem ad confirmandam
veritatem promissam; & quemadmodum
in contractibus humanis sine ulla injuria
testium partes communi consensu discedunt
à contractu, & alter alteri remittit
obligationem; ita etiam possunt remit-

tere obligationem juramenti sine injuria
Dei vocati in testem; maxime quia Deus
in testem vocatus juramentum ratum, &
acceptum habet in commodum, & fa-
vorem partis; Et proinde, ea condo-
nante, Deus remittit; hæc ille.

§ 3. IV. Obligatio juramenti tollitur
commutatione, dum res jurata in aliam
materiam transfertur, *l. 2. §. mutui ff. de
reb. creditis.*

§ 4. V. Irritatione etiam tollitur obli-
gatio juramenti, quando ejus materia
subditur alterius potestati, *cap. Pueri, &
ibi Glos. c. Pervenit 22. q. 5.* In omni enim
juramento promissorio subintelligitur,
nisi contrarium præcipiat, & velit supe-
rior quoad ea, in quibus jurans dependet
ab illo. Unde hæc etiam currit maxima,
quod juramentum porum resolvitur in
conditionale, quod fit à lege, ut ubi supra
Gonzalez. Unde habentes potestatem
dominativam, ut parentes respectu filio-
rum, mariti respectu uxorum, & Prælati
Regulares possunt suorum subditorum
juramenta respectivè irritare. Censentur
enim facta cum conditione saltem tacita:
si nimirum hi, quibus sunt subiecti, ap-
probaverint: nullus enim absolute jurare
potest in præjudicium alterius. Mayol.
Summa p. 1. art. 4. exposit. 2. præcept. Ar-
milla *in sum. v. juramentum.* Et Abellii
medull. p. 1. tract. 2. cap. 4. sect. 2. §. 4. n. 3.

§ 5. VI. Cessat obligatio juramenti re-
laxatione, absolutione, seu dispensatio-
ne. Quæ Differt à commutatione, irri-
tatione, & condonatione. Nam per re-
laxationem, & dispensationem tollitur
omnis obligatio juramenti, remittente
Prælate Ecclesiastico virtute jurisdic-
tionis spiritualis obligationem juramenti,
& de-

& declarando materiam non fuisse juramento aptam; per commutationem vero obligatio in aliam materiam transferatur. Irritatio pariter perit et ad potestatem dominativam, & nulla causa indiget, ubi relaxatio spectat ad potestatem Ecclesiasticam, & requirit justam causam. Differt etiam à condonatione, quia condonatio fit à parte, cui juramentum est præstitum.

56. Romanus Pontifex, utpote Supremus Rector Ecclesie habens plenitudinem potestatis potest in omni juramento ex causa rationabili, cessante damno tertii, dispensare, & relaxare, ut tradunt DD communiter Gonzalez *num. 10.* & Mayol. *d. art. 4.* Quare dispensatio cadere solum potest in juramento promissorio. Ceterum, quia, ut diximus *num. 8.* est in juramento promissorio duplex veritas, una *dicti*, & *de presenti* (in hoc consistens, ut qui jurat, verum dicat) & alia *facti* (quæ importat, ut jurans in futurum impleat, quod promittit) nec promissorium est quoad primam veritatem dispensabile, quia præceptum negativum de non adducendo Deum in testem falsitatis, est indispensabile; semper obligans. Solum itaque est dispensabile quoad secundam veritatem, & obligationem, quæ respicit tempus futurum, sed futuram executionem, & implementum materię proximæ, quæ cum variari possit, & in aliquo eventu esse illicita, & nociva, & consequenter fieri materia non apta juramenti, super eâ tantum, & non super actu jurandi cadit dispensatio, ita ut, sicut prius per promissionem jurans tenebatur observare juramentum, autoritate Superioris ab illa obligatione liberetur, ut per allegat & DD. in *cap. 1. & 2. & cap. Magna de voti.*

57. Episcopi possunt cum suis subditis in juramentis dispensare, modò non habeant adnexum votum Papæ reservatum, vel inde non resultet præjudicium tertie personæ non consentientis. Ceterum, ubi observatio juramenti promissorii bono communi esset nociva, aut fuerit per metum, & injuriam extortum, potest Episcopus dispensare, etiam non consentiente eo, in cujus favorem fuerit præstitum; ita potest dispensare cum eo, qui juravit latroni dare pecunias, aut ulucario solvere usuras; est enim justa causa, ne scilicet sævitia hominum foveatur, idque fieri expedit bono communi. Ita in odium excommunicatorum liberantur subditi à juramento fidelitatis aliis præstito, *cap. Nos Sanctorum 15. qu. 6.*

Diximus *num. 50.* obligationem juramenti promissorii, quia relaxatio, & dispensatio locum habet in juramento promissorio, non verò in assertorio. Nam materia juramenti assertorii, cum sit de præstito, vel præfenti actu, immutabile facit juramentum, quandoquidem statim est verum, vel falsum; & non dispensari non potest, ut actus jurandi, qui jam est, aut fuit, falsus; non sit, aut non fuerit falsus, ut ubi supra Gonzalez *num. 10.* & Mayol. *d. art. 4.* Quare dispensatio cadere solum potest in juramento promissorio. Ceterum, quia, ut diximus *num. 8.* est in juramento promissorio duplex veritas, una *dicti*, & *de presenti* (in hoc consistens, ut qui jurat, verum dicat) & alia *facti* (quæ importat, ut jurans in futurum impleat, quod promittit) nec promissorium est quoad primam veritatem dispensabile, quia præceptum negativum de non adducendo Deum in testem falsitatis, est indispensabile; semper obligans. Solum itaque est dispensabile quoad secundam veritatem, & obligationem, quæ respicit tempus futurum, sed futuram executionem, & implementum materię proximæ, quæ cum variari possit, & in aliquo eventu esse illicita, & nociva, & consequenter fieri materia non apta juramenti, super eâ tantum, & non super actu jurandi cadit dispensatio, ita ut, sicut prius per promissionem jurans tenebatur observare juramentum, autoritate Superioris ab illa obligatione liberetur, ut per allegat & DD. in *cap. 1. & 2. & cap. Magna de voti.*

58. Quæritur, Petrus pro actu fornicario juravit dare meretrici centum aureos;

aureos; petit à Confessario, an eos teneatur solvere ratione præstiti juramenti?

Resp. Negativè; nam promissio prodiga, etiam juramento firmata obligat solum ad quantitatem pecuniæ, in qua nulla est prodigalitas; siquidem cum aliquid promittitur sub juramento, semper subintelligitur, si sit honestum, licitum, &c. Ideò Petrus debet meretrici solvere eam quantitatem pecuniæ, quam viri equalis conditionis dare consueverunt pro tali actu, non verò excessum præstita *Mayol. cit. art. 5. v. Quarta conditio. Diana coord. to. 8. tr. 4. res. 56.*

§ 9. Nota, quod juramentum verum cum debitis circumstantiis prolatum, est ex se actus Religionis; nam adducitur Deus potius in testem veritatis, quam alius, quia existimatur illam scire, & potens esse vindictam sumere de illis, qui jurant falsum; quod certè cedit in honorem, & ipsius obsequium.

Postremò Confessarius advertat. I. Quòd aliter implendum est promissum, quando promissio ex se valida est, & ei accedit juramentum: aliter verò, quando ex se est invalida, eique juramentum accedit. Priori enim casu implendum est, tum vi promissionis, quæ per se obligat, tum vi juramenti, quod addit novam obligationem. In posteriori verò vi solum juramenti, non promissionis, quippe quæ ex se invalida sit. Adeò ut si hoc casu juramentum relaxetur, ad nihil promittens teneatur, in priori verò adhuc vi promissionis, quamvis non vi juramenti relaxati teneatur.

Quòd exemplo patet. Spontè, & liberè cum juramento promissisti Titio centum aureos, & ille promissionem jura-

Marthaucci Causela Confess.

tam accepit: teneris duplici titulo, promissionis nimirum, & juramenti, Summam anteorum dare, adeò ut si juramenti vinculum legitime relaxetur, debeas ex promissione eam conferre. Si verò vi, seu gravi metu coactus promissisti latroni totidem aureos dare, & juramentum addas, teneris solo titulo juramenti; quo legitime relaxato liber es ab omni obligatione. Ratio discriminis est: quia per promissionem ex se validam, & à promissario acceptatam confers eidem jus ad rem promissam: non autem per invalidam, ut bene discurret Becanus *to. 2. opusculor. de fid. heret. Servan. cap. 4. nu. 5. & 6.* Caterùm si promissio non solum esset invalida, sed etiam illicita, ut ad malum finem juramentum non teneret, quia non est vinculum iniquitatis, ut diximus supra.

II. Quòd obligatio, qua quis tenetur præstare, quod cum juramento promissit, oritur à virtute, tum veracitatis, fidelitatis, & justitiæ, tum Religionis. Veracitas enim ad duo nos obligat. Primò, ut sincerè, & non fictè promittamus, hoc est, ut, quod verbis promittimus, etiam animo promittamus. Secundò. Ut opere præstemus, quod promissum est. Utrumque enim requiritur, ut quis sit verax in dicendo, & promittendo.

Fidelitas ad hoc nos obligat, ut, quod promissimus, opere compleamus. Quæ obligatio differt ab ea, quæ provenit à virtute veracitatis. Nam obligatio veracitatis latius patet, quam fidelitatis: quoniam hæc solum locum habet in affirmatione promissoria, illa etiam in non promissoria, ut ex D. Thoma *2. 2. qu. 80.*

(A 2)

art.

arr. unic. ad 1. Tum quia obligatio fidelitatis est major, quam veracitatis. Nam qui promittit se aliquid facturum, magis obligatur, quam qui sine promissione id affirmat: *Voglio far questo.* Qui enim solum affirmat, uno solum titulo obligatur ad favendum, ne scilicet sit mendax in verbis. Qui autem promittit, duplici titulo tenetur, tum ne sit mendax in verbis, tum etiam ne violet jus alterius, quod iste habet ad rem promissam: nam promissor non constituit dumtaxat se debitorem, ut caveat mendacium, sed etiam tribuit alteri jus ad exigendum promissum.

Justitia obligat nos, ut tribuamus unicuique, quod suum est, ratione contractus; Quoniam qui promittit alteri se aliquid illi daturum, non tantum affirmat se daturum, sed etiam obligat se illi, & consequenter tribuit illi jus ad exigendum illud, quod promittit.

Religio nos obligat, ut Deo reverentiam, & debitum cultum exhibeamus, ut ex D. Thom. cit. Juramento autem Deo etiam cultum exhibemus, quia *juramentum est externus cultus, quo profitemur, Deum esse infallibilem veritatis, eumque adducimus, ut testetur, nos loqui verum.*

Quare, qui non implet, quod juramento promittit, est mendax contra veracitatem, perfidus contra fidelitatem, injustus contra justitiam, & perjurus contra Religionem; consequenter mortaliter peccat peccato habente quadruplicem malitiam, & deformitatem contra quatuor virtutes.

Sciendum enim est, quod veracitas, qua quis tenetur non mentiri, per se ob-

ligat sub veniali, sed per accidens sub mortali, ratione nimirum gravis damni, vel injustitiae, aut irreverentiae factae Deo, & in rebus fidei; in quibus circumstantiis omne mendacium est mortale.

Pariter fidelitas, qua quis debet promissum implere, ne sit infidelis, & perfidus, per se obligat sub mortali, sed parvas materiae excusat: violare enim jus alterius in re gravi est peccatum mortale.

Item justitia, qua tenemur promissa implere in pactis, & contractibus onerosis semper obligat sub mortali, nisi parvas materiae excuset, ut communiter Theologi cum D. Thom. 2. 2. q. 59. art. 4. Ponderantes, quod justitia ad hoc obligat, ut des alteri, quod jure illi debetur, juxta illud Ulpiani: *Justitia est constans, & perpetua voluntas ius suum cuique tribuendi*: non dare autem alteri, quod jure illi debetur, in re gravi est peccatum mortale, cum sit aperta inequitia, & justitia violetur, cum quo non compatitur, quod quis charitatem habeat cum proximo suo.

Religio tandem, qua quis tenetur promissum, aut pactum juratum prestare, ne sit perjurus, per se obligat sub mortali, nam perjurium est peccatum mortale, & quidem gravissimum, ut communiter DD. docent cum D. Thom. cit. q. 89. art. 3. Considerantes, quod qui falso jurat, quantum in se est, facit Deum approbare falsum, quae est atrox injuria in Deum.

Quibus positis exponit Paenitens Confessario: ex promissione, & pacto, etiam jurato, debeo centum Francisco, qui

qui est ligatus majori excommunicatione: peto, an teneat ea illi dare, ego enim sum in negativa propter naturam ipsius censura, quæ privat non solum perceptione activa, & passiva Sacramentorum, & publicis Ecclesie Suffragiis, sed etiam communionem Fidelium, ut jura clamant. *cap. Cum excommunicato, & cap. excommunicatos* *11. quest. 3.* Majori namque excommunicatione ligatus est separatus ab aliorum consortio, tanquam ovvis morbosa, *cap. Corripitur* *24. q. 3.* Quæ privatio communionis, atque commercii facit, ut nullus cum excommunicato habere possit commercium, nec ipse se valeat ingerere actibus societatis humanæ. Quomodo Confessarius seget eum Pœnitente?

Resp. Instruat Pœnitentem, quod etiam in casu excommunicationis est fides promissionis, & pacti servanda, adeo ut teneatur in conscientia excommunicatione præstare, quidquid ei ex promissione, vel pacto jure debet. Ratio est, quia nunquam licet mentiri: nunquam jus alterius violare: nunquam injustitiam committere: nunquam nec in re minima esse perjurum: mendacium enim, violatio juris alterius, injustitia, & perjurium, intrinsecè, & ex natura sua sunt mala, & illicita: ergo nunquam, & quocumque prætextu fiant, possunt licitè fieri: ergo prætextu excommunicationis in Francisco non est Pœnitens liber à debito servandi fidem eidem, stando promissis; & quatenus promissa non impleat, est mendax, perfidus, injustus, & perjurus, & æquè reus, ac si alteri fidem non servaret, ut loco citato Becanus cap. 7.

Nec ratio à Pœnitente producta quidquam relevat: Circa quod considerandum est, quod duplex est genus excommunicatorum: alii sunt notoriè excommunicati, seu denunciati, ut notorii percussores Clericorum, qui dicuntur excommunicati non tolerati, & vitandi; & alii sunt quidem excommunicati, sed nec denunciati, nec notorii Clericorum percussores, nec est notorium eos in excommunicationem incidisse, qui proinde dicuntur tolerati, & non vitandi. Quamvis omnes excommunicati vi excommunicationis teneantur abstinere à communionem Fidelium; tamen à contrario Fideles non tenentur ab illorum consortio, & communionem abstinere, nisi vel sint nominatim excommunicati, aut notorii Clericorum percussores, ut ex Const. Martini V. Ad evitanda, quam refero *lib. 2. cap. 35. num. 16.* Aut ita notorium sit in excommunicationis sententiam incidisse, ut nulla possit tergiversatione celari, aut aliquo juris suffragio excusari, ut ex *const. Leonis X. Præmittitur §. 24. sub l. 20. Bullar. tom. 1.*

Hinc sequitur, quod si Pœnitens contractum, & pactum celebravit cum Francisco excommunicato non vitando, teneatur æquè bene illi fidem servare, ac cuicumque alteri.

Si verò conventiones, & pacta fecit cum excommunicato vitando, vel excommunicatio præcessit pactum, & promissionem, vel ad hæc subsequuta est. Si secundum: cum contractus fuerit validus, (ut aliàs supponitur) per solam subsequentem excommunicationem non fit invalidus, cum nulla constitutio su-

(Aaa) 2

perve-

pervenienti excommunicationi tribuat, ut rescindat contractus, qui alias sunt validi; atque ita manet obligatus ad servandam fidem, quam in tali contractu promisit. Sed primum, & contraxerit absque necessitate juxta dicta *lib. 1. cap. 33. num. 10.* peccavit quidem contrahendo, quia operatus est contra manifestam prohibitionem Ecclesie, communicando cum excommunicato vitando, sed contractus tamen est validus, si aliunde non sit defectuosus; ita validum est matrimonium cum excommunicato contractum, *cap. Significasti de eo, qui duxit*, valida est professio in Religione ab excommunicato facta, *cap. Cum illorum de senten. excommunic.* Et valida est donatio facta ab excommunicato, *cap. Inter dilectus de donat.* ita de aliis contractibus est censendum, nisi aliunde quid obstet. Adeoque fidem servare tenetur.

At petitur. An etiam fides sit hæreticis servanda?

Resp. Affirmativè; nam ut diximus, nunquam licet mentiri, esse perfidum, injustum, perjurum. Tum quia, ad servandam fidem obligamur ex virtute veritatis, fidelitatis, justitiæ, & Religionis, (si promissio sit jurata) hæc autem obligatio non tollitur per hoc præcisè, quod illi, quibus promissio de re licita, & honesta facta est, sint hæretici. Tum quia Gentilibus Idololatriæ, & Turcis fides servanda est, ita Josue *1. cir.* fidem servavit Gabaonitis, ergo etiam hæreticis est servanda.

Nec obstat, quod hæretici fidem Deo non servant. Quoniam id non pertinet ad contractus humanos, de quibus di-

scurrimus, sed divino judicio relinquendum est.

Hinc sequitur, quod dum Princeps in bello licitè, & honestè convenit cum hæreticis, fidem servare debet. Item, dum eis concedit Salvum conductum liberè vendendi, & redeundi, est fides servanda juxta *Trid. sess. 15. in acc. de sal. cond. dat. Profess.*

Hic tamen Confessarius duo advertat. Unum, quod cum hæreticis non est ita de facili paciscendum, propter tria. I. Propter periculum subversionis: hæresis enim est morbus contagiosus; unde periculum est, ut noceat Catholico. II. Propter scandalum: plures enim rudes, & imperiti possunt scandalum pati, dum vident Prudentes, & Doctos cum hæreticis conversari, pacisci, & similia agere. III. Propter improbitatem hæreticorum, juxta *Apost. 2. ad Timoth. 3.* *Erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemæ, &c.*

Alterum, quod Italis prohibitum est, ne extra Italiam habitent in locis, ubi aliqua Ecclesia cum Parocho, vel Pastore, seu Sacerdote Catholico non existat. Item, ut abstineant à matrimoniis cum mulieribus hæreticis: nec filios suos de sacro fonte levare per hæreticos permittant, nec ipsi filios hæreticorum levant, nisi per Catholicum Sacerdotem catholico more baptizentur. Item, ut ubi adest copia medici Catholici, non utantur hæretico; ita *Clemens VIII. cons. Cum sciet, la 42. Bull. tom. 3.* & quamvis prohibitio tangat Italos extra Italiam, est certum, quod eis cum hæreticis etiam in Italia non liceat conversari, & contra delinquentes procedit Sacrum Tribunal.